

Ízt ad a só, megtart, óv romlatlanul

Mitől új az „új ének”?

1982-es énekeskönyvünkbe kilenc olyan ének került, amely akkori kortárs magyar szerzőtől való. Zenei nyelvük többféle, s csak a több évtizedes használat szűrte meg, melyek azok a dallamok, amelyek gyökeret vertek evangélikus gyakorlatunkban. Sulyok Imre dallama, az *Ízt ad a só* (EÉ 473) ezek közé tartozik, szívesen éneklük ma is gyülekezeteink.

Első hallásra is kitűnik, hogy a dallam népdalaink világát idézi. Nem pentaton ugyan, de érezhetőek benne a pentatónia nyomai. Befejezése, a dallamot mintegy összefoglaló negyedik sor jellegzetes lá-pentaton melódia. A tizenegy szótagos sorszerkezet szintén jellemző az új stílusú népdalokra, különösen a katonadalok között találunk sok hasonlót, bár a Sulyok-dallamtól eltérő ritmusban. (A tizenegyes sor 6-5 szótagos felosztására példa a *Hol jártál az éjjel*, cinegemadár kezdetű dalunk. Ez éppen még a régi réteg ereszkedő dallamaihoz tartozik.)

Mégsem mondhatjuk, hogy mesterségesen alkotott, „hamisított” népdallal állnánk szemben. Dallamvonala természetesnek tűnik ugyan, de nem illeszthető be sem a régi rétegből való, sem az új stílusú népdalok közé. Ha csak az első és az utolsó dallamsort vetjük össze, megállapíthatjuk, hogy az előbbi egy kvinttel magasabb hangrendszerben mozog, mint a zárósor (A^5 , illetve A_v sor): kvintváltós szerkezet. Az ősi réteghez tartozó ereszkedő dallam lenne a minta? Ennek ellentmond, hogy a harmadik sor még a magasabb rendszerben szól, csak befejező motívuma hajlik le az alaphangra.

Tegyünk most egy kísérletet! Ha az első dallamsor helyére az utolsót énekeljük, akkor egy majdnem szabályos új stílusú, úgynevezett kupolás dallamot kapunk. Betűképlete így $A B B_v A$, amelyben a B sorok magasabban járnak.

Éppen ez a kettősség teszi a dallamot ismerősen újszerűvé. Olyan elemekből építkezik, mint népdalaink, de az elemeket új összefüggésbe helyezi. Ha népdalszerűen elemezzük, a sorszerkezet $A^5 B B_v A_v$; az ereszkedő és a kupolás szerkezet együttes jelenléte figyelhető meg benne.

Ez a zenei stílus ismerős mindannyiunknak, akik az általános iskolában ismerkedtünk meg a népzene alapjaival. A huszadik század pedagógiai célzatú tandalai is effajta dallamosságban íródtak.

BENCE GÁBOR